

UDK: 811.163.42:[81'36+81'37+81'42]:821.163.42:270

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćen za tisak: 8. prosinca 2009.

Udio vrsta riječi u tekstu na primjeru Lukina i Ivanova evanđelja

Valentina Baričević i Martina Kekelj

Rijeka

Čestota i proširenost pojedinih gramatičkih kategorija može biti vrlo korisno sredstvo lingvističke raščlambe pojedinih tekstova, uključujući i značenjsku. Stvarna je zastupljenost pojedinih fonoloških, morfoloških, semantičkih itd. kategorija u odnosu na istraženost njihovom ovladanošću psiholingvistički zanimljiva, može upućivati na to kako obilježja unosa djeluju na usvajanje jezika izvornih govornika. U radu se pokazuje čestota vrsta riječi na dva evanđeoska teksta kao vrlo važnim tekstovima hrvatske kulture. Prvo je jedno sinoptičko evanđelje, Lukino, a drugo četvrto evanđelje, Ivanovo, oba u prijevodu Bonaventure Dude i Jerka Fućaka. Osim tradicionalnih vrsta riječi u radu će se raščlaniti i brojčani i postotni odnosi dviju kategorija riječi na razini pojavnica i natuknica. Prva su promjenljive i nepromjenljive vrste riječi, a druga samoznačne i suznačne vrste riječi. Pokazat će se da se Ivanovo evanđelje uočljivo razlikuje u nekim od promatranih odnosa od Lukina evanđelja, što može biti jedno od polazišta i za njihovu tekstualnu raščlambu. Rezultati ovoga istraživanja mogu poslužiti i kao uvid u sliku o udjelu promjenljivih i samoznačnih riječi u tekstovima općenito.

0. Uvod

Ovim se radom¹ na jednomu reprezentativnomu tekstu pisanomu na hrvatskomu jeziku žele utvrditi rječnički oblici i kategorije za svaku vrstu riječi. K tomu se željelo provjeriti kakvi su odnosi među samoznačnim i promjenljivim riječima, te suznačnim i nepromjenjivim. Ne zna se točno koliki je obično udio samoznačnih riječi u nekomu hrvatskomu tekstu u odnosu na suznačne, niti koliko je u hrvatskomu promjenljivih u odnosu na nepromjenjive. Stavljanjem ovih pojmova u odnose može se doći do spoznaja

¹Autorice zahvaljuju recenzentima na savjetima koji su unaprijedili ovaj rad.

o rječničkoj raznolikosti i gustoći teksta na različitim razinama hrvatskoga jezika.

Samoznačnost — Samoznačnost je semantičko obilježje riječi. Samoznačnim je riječima bitan dio sadržaja izvanjezična stvarnost, dok je suznačnim riječima bitna uloga uspostavljanja odnosa među riječima, iako i one imaju sadržaj koji se odnosi na izvanjezičnu stvarnost. Iako postoje neka neslaganja oko značenjske skupine pojedinih vrsta riječi, za glavne se vrste riječi: imenice, glagole i pridjeve slažu svi istraživači da su samoznačne (nazivaju se još i leksičkim riječima), dok se za veznike svi slažu da su suznačni (nazivaju se još i gramatičkim riječima). U ovome se radu ne će o tomu raspravljati, nego će se prihvatiti podjela na samoznačne i suznačne vrste riječi kao u Jelaska (2009), gdje su kao samoznačne vrste riječi određene: imenice, glagoli, pridjevi, brojevi, prilozi i uzvici, a suznačne su veznici, prijedlozi, zamjenice i čestice.

Promjenjivost — Promjenjivost je morfološko obilježje riječi svojstveno hrvatskomu jeziku. Promjenljive riječi u rečenici mijenjaju svoj izraz u odnosu na svoju ulogu u rečenici koja se iskazuje gramatičkim značenjskim kategorijama. Nepromjenljive riječi ne mijenjaju oblik u rečenicama. Dakle, u hrvatskomu su promjenjive imenice, glagoli, pridjevi, gotovo svi brojevi i zamjenice, a nepromjenjive prijedlozi, veznici, čestice, uzvici i prilozi. Prilozi se smatraju nepromjenjivim riječima, a to što i među nekim prilozima postoje odnosi stupnjevanja (zbog čega ih se može nazivati promjenljivim riječima, ili djelomično promjenljivim riječima) proizlazi iz njihove preoblike od pridjeva u tomu stupnju.

Istraživanja čestote oblika — Čestota oblika područje je istraživanja korpusne lingvistike koja je u posljednjih trideset godina zahvaljujući računalnome razvoju i međudisciplinarnoj suradnji tehničkih znanosti s humanističkim doživjela brzi razvoj. Čestota oblika nudi saznanja o leksičkim i morfološkim sastavnicama jezika. Istraživanja čestote u hrvatskome imaju svoju početnu točku u Konkordanci Gundulićeva *Osmana* — prvome računalnome korpusu iz 1967. godine (objavljeno 1974). Jedan od najvažnijih trenutaka hrvatske korpusne lingvistike bilo je tiskanje Čestotnoga rječnika za hrvatski jezik (Moguš, Bratanić, Tadić 1999), koji je nastao na milijunskoj građi (u nastavku teksta *Čestotnik*). Razvoj računalnih programa za obradu riječi omogućuje sve veći broj istraživanja čestote koja je korisna u analiziranju morfološke građe jezika. Istraživanjem čestote gramatičkih kategorija u hrvatskome radi uvida u jezični razvoj bavio se do sada veći broj radaova, npr. Jelaska, Kovačević (2001); Jelaska, Kovačević i Anđel (2002), Cvikić, Jelaska (2007), Češi i Jelaska (2007), Kolaković (2007). Dopršenje višemilijunskoga korpusa hrvatskoga jezika na znatno većoj građi bit

će nova prekretnica u hrvatskoj korpusnoj lingvistici u odnosu na čestotu i udio riječi. U biblijskome jeziku važan je prethodnik istraživanjima čestote Velika biblijska konkordanca (Vojnović 1991), a time su se bavili i neki mlađi autori, npr. Fuček (2005), Baričević (2008).

Građa — U radu se koristila računalna inačica Biblije koja se nalazi na mrežnoj stranici www.ks.hr/biblija.php. *Biblija On-Line* dio je računalnoga programskoga paketa BIBLIJA 3 s *interaktivnom konkordancijom za računala* (2002) čiji je autor Mario Essert. U ovoj je inačici od tri proširena prijevoda iskorišten prijevod Bonaventure Dude i Jerka Fučaka. Jezična je raščlamba obuhvatila Lukino i Ivanovo evanđelje kao cjeloviti tekst i sve su riječi bile predmetom proučavanja.

Način rada — Priprema materijala počela je obradom cijele Biblije kako bi se dobili tekstovi evanđelja bez podnaslova i brojeva odlomaka. Zatim su se informatičkim programom za obradu riječi *Concapp (Concordance and Word Profiler For Windows Operating Systems)* izdvojile sve različnice, tj. riječi različitoga izraza zajedno s pripadajućom rečenicom. Uz različnice računalno je izračunat broj pojavnica svake različnice, tj. broj njezina pojavljivanja. Provjerom značenja u tekstu odgovarajuće različnice svrstane su pod svoju natuknicu, a pripisane su im zbrojene pojavnice. Natuknica je riječ u svojem osnovnomu, rječničkomu obliku (npr. *otac*). Njezine su pojavnice bilo koje pojedinačno pojavljivanje pojedine natuknice (npr. *otac, otac, ocu, očevima, oca, oca, oca* — 7). Nepromjenljive riječi imaju samo natuknicu, što znači da za njih nije bitan pojam različnica. Promjenjive riječi imaju jednu natuknicu i više različnica, fonološki različitih oblika jedne riječi (npr. *ocu, očevima, oca*). Različnica u tekstu često može biti izraz više od jedne obličnice, tj. gramatičkoga oblika (npr. *oca* G jd., *oca* A jd.) zbog morfološke homofonije (obličnice nisu grafički prepoznatljive, one se iščitavaju jedna po jedna prema svojoj ulozi u rečenici i tako im se pridodaje gramatički sadržaj). Dakle, računalno su izdvojene različnice i pojavnice, a ručno natuknice.

1. Broj riječi u oba evanđelja

Kad se u pojedinomu tekstu broje riječi, pitanje je broje li se pojavnice ili natuknice. Oba su broja jezikoslovno važna jer te dvije mjere u međuodnosu pokazuju koliko je tekst leksički prohodan, odnosno koliko je potrebno znati različitih riječi da bi ga se razumjelo (tzv. leksička gustoća teksta).

Pojavnice — Lukino evanđelje ima 18 326 pojavnica, a Ivanovo 14 226 pojavnica, što znači da je Ivanovo nešto manje od četvrtinu kraće (22,37%). Drugim riječima, Ivanovo evanđelje iznosi 77,63% Lukina evanđelja.

Natuknice — Lukino evanđelje ima 2 623 natuknice, a Ivanovo 1487, što znači da ima gotovo dvostruko manje natuknica nego što je imalo pojavnica (43,31%). Drugim riječima, Ivanovo ima tek 56,69% Lukinih natuknica, gotovo je za polovicu siromašnije. Kad bi se smanjio dio koji moguće proizlazi iz duljine Lukina evanđelja, Ivanovo bi i dalje imalo manji broj natuknica.

Leksička gustoća dvaju evanđelja — Što je udio natuknica u cijelomu tekstu viši, tekst je leksički gušći, tj. zasićeniji različitim natuknicama. Drugim riječima, što je omjer natuknica i pojavnica niži, tekst ima manje različitih riječi i po toj je mjeri jednostavniji. Leksička gustoća kod Luke je 14,31%, a kod Ivana 10,45% (što se vidi u tablici 1), što znači da je Lukino evanđelje leksički gušći tekst, zahtijeva poznavanje većega broja različitih riječi. S povećanjem broja pojavnica bilo kojega teksta razumljivo je da se nakon određene brojke smanjuje broj natuknica jer se mnoge natuknice preklapaju, tj. ponavljaju (zato Čestotnik nastao na na građi od milijun pojavnica, 54,56 puta većoj građi nego Lukino evanđelje i 70,29 puta većoj nego Ivanovo evanđelje ima manji udio natuknica nego bilo koje od ta dva evanđelja). No činjenica da Ivanovo evanđelje kao kraći tekst ima manju leksičku gustoću od Lukina, da je u odnosu na veličinu rječnika Ivanovo evanđelje jednostavnije, lakše za razumijevanje, pokazuje se važnom, posebno u odnosu na njegovu složenu značenjsku strukturu, o čemu je pisala V. Baričević (2008).

Tablica 1: Broj i udio pojavnica i natuknica u dva evanđelja

	pojavnice	natuknice	udio u %
Lukino evanđelje	18 326	2 623	14,31%
Ivanovo evanđelje	14 226	1 487	10,45%

Određivanje vrsta riječi — U raščlambi građe za ovaj rad bilo je poteškoća u odlučivanju pripadnosti pojedinoj vrsti riječi, u skladu s tradicionalnim kroatističkim pristupom (npr. Babić, S. i dr. 1991, Anić 2003, Barić, E. i sur. 2005). Riječi su određivane prema morfološkim kriterijima, što znači da su glagolski pridjevi trpni i poimeničeni pridjevi svrstani u kategoriju pridjeva. Ako bi se riječi gledale s obzirom na ulogu u tekstu i prema semantičkim kriterijima, onda bi se brojčani odnos pojavnica mijenjao. Tako bi npr. u Lukinu evanđelju imenice imale 3 688 pojavnica (71 pojavnicu više), glagoli 4 924 (144 pojavnica više), a pridjevi 755 pojavnica (215 pojavnica manje), što je vidljivo u (1).

Ipak, podjela vrsta riječi koja bi se osnivala (i) na semantici pa bi smatrala da zbog preoblake poimeničeni pridjevi i glagolski pridjev trpni pripadaju imenicama i glagolima, što je jedan od uvjerljivih teorijskih pristupa,

ne bi bitno promijenila odnos pojavnica imenica i glagola. Porast njihova udjela bio bi prilično malen: glagola bi bilo 0,72% više, a imenica za 0,42%. Glagolske pojavnice i dalje bi bile uvjerljivo brojnije nego imenske.

(1)

i.	imenice	3 617
	poimeničeni pridjevi	71
	<u>ukupno</u>	<u>3 688</u>
ii.	glagoli	4 780
	gl. pridjev trpni	144
	<u>ukupno</u>	<u>4 924</u>
iii.	pridjevi	970
	poimeničeni i gl. pridjevi	-215
	<u>ukupno</u>	<u>755</u>

2. Pojavnice pojedinih vrsta riječi u evanđeljima

Iz Lukina je evanđelja računalno izdvojeno 18 324 pojavnica. Od toga 4 780 pojavnica pripada glagolima, 3 617 imenicama, 970 pridjevima, 839 prilozima, 228 brojevima, 96 uzvicima. Zamjenica je 3 620, podjednako kao i imenica, veznika 2 296, prijedloga 1 392, a 4 čestica 86.

Iz Ivanova je evanđelja računalno izdvojeno 14 226 pojavnica (Baričević 2008). Od toga 3 383 pojavnica pripada glagolima, 2 670 imenicama, 352 pridjevima, 654 prilozima, 157 brojevima, dok uzvika ima samo 3. Među pojavnica primjetno je više zamjenica od imenica: 3 326, veznika je 1 912, prijedloga 1 270, a čestica je 499.

Kako je u ova dva evanđelja broj pojavnica različit, u tablici 2 navedeni su i brojevi i postotni odnosi kako bi se mogli usporediti.

Uočljiv je vrlo različit udio zamjenica i pridjeva u Ivanovu evanđelju, donekle i brojeva. Ostale se vrste riječi razlikuju, ali ne bitno. Najveća je razlika u udjelu zamjenica: u Ivanovu ih evanđelju ima 4% više nego u Lukinu. Od ostalih je vrsta suznačnih riječi po 1% više svake od kategorija (prijedloga, veznika i čestica). Shodno tomu za 3% manje je pridjeva, za 2% manje glagola i za 1% manje imenica. Naime, očito je da se točan udio mijenja prema broju natuknica i vrsti teksta jer ni jedne brojke nisu istovjetne drugima.

Tablica 2: Broj i udio pojavnica vrsta riječi u dva evanđelja

Vrste riječi	Luka	Ivan	Luka u %	Ivan u %
glagoli	4 780	3 383	26,1	23,8
imenice	3 617	2 670	19,7	18,8
pridjevi	970	352	5,3	2,5
brojevi	228	157	1,2	1,1
prilozi	839	654	4,6	4,6
uzvici	96	3	0,5	0,02
zamjenice	3 620	3 326	19,8	23,4
veznici	2 296	1 912	12,5	13,4
prijedlozi	1 392	1 270	7,6	8,9
čestice	486	499	2,7	3,5
Ukupno	18 324	14 226	100	100

2.1. Udio samoznačnica među pojavnicama

U odnosu na udio samoznačnih pojavnica, Lukin je tekst samoznačniji. U Lukinu je evanđelju među pojavnicama 57,4% samoznačnih riječi, a 42,6 suznačnih, što znači da je razlika petnaestak posto (14,8%). U Ivanovu je evanđelju podjednak udio samoznačnih i suznačnih riječi: samoznačnih je 50,8%, a suznačnih 49,2%, dakle tek oko 2% manje (1,6%). To znači da je i prema ovoj mjeri Ivanovo evanđelje jednostavnije, manje semantički zahtijevno, što se jasnije vidi u tablici 3.

Tablica 3: Udio samoznačnosti među pojavnicama dvaju evanđelja

	Luka	Ivan
samoznačnice	57,4%	50,8%
suznačnice	42,6%	49,2%

2.2. Udio promjenjivih riječi među pojavnicama

Za razliku od samoznačnosti gdje je odnos među pojavnicama bio u oba evanđelja očito različit, u jednome uglavnom podjednak (Ivan), u drugome vidljivo u korist samoznačnica (Luka), po udjelu promjenljivih riječi oba su evanđelja vrlo slična: imaju više nego dvostruko veći udio promjenljivih u odnosu na nepromjenjive riječi: Promjenljivih je sedamdesetak posto (72% i 70%), a nepromjenljivih tridesetak (28% i 30%), kao u tablici 4.

Tablica 4: Udio promjenjivosti među pojavnicama dvaju evanđelja

	Luka	Ivan
promjenljive	72,1%	69,6%
nepromjenljive	27,9%	30,4%

3. Natuknice pojedinih vrsta riječi u evanđeljima

Iz Lukina je evanđelja izdvojeno 2 623 natuknica. Od toga 934 natuknica pripada glagolima, 864 imenicama, 450 pridjevima, 181 priložima, 42 brojevima, 10 uzvicima. Zamjenica je 58, veznika 25, prijedloga 43, a 4 čestica 15.

Iz Ivanova je evanđelja izdvojeno 1 487 natuknica (Baričević 2008). Od toga 497 natuknica pripada glagolima, 438 imenicama, 116 pridjevima, 181 priložima, 42 brojevima, dok uzvika ima samo 2. Među suznačnim je riječima 168 zamjenica, veznika je 24, prijedloga 23, a čestica 25.

Tablica 5: Broj i udio natuknica vrsta riječi u dva evanđelja

Vrste riječi	Luka	Ivan	Luka u %	Ivan u %
glagoli	934	497	35,6	33,4
imenice	864	438	32,9	29,5
pridjevi	450	116	17,2	7,8
brojevi	42	58	1,6	3,9
prilozi	181	136	6,9	9,2
uzvici	10	2	0,4	0,1
zamjenice	58	168	2,2	11,3
veznici	25	24	1,0	1,6
prijedlozi	43	23	1,6	1,5
čestice	15	25	0,6	1,7
Ukupno	2 623	1 487	100	100

Odnos među natuknicama u oba evanđelja također je različit, ali se u pojedinim vrstama riječi pokazuju drugačiji odnosi nego kad su promatrane pojavnice. Razlika u udjelu zamjenica nekoliko se puta povećala: u Ivanovu ih evanđelju ima devet posto više nego u Lukinu (9,1%), a toliko ima manje pridjeva (9,4%). Među ostalim suznačnim riječima razlika je vrlo mala u usporedbi s odnosima među pojavnicama: ima dva posto više čestica, tek nešto manje veznika (0,6%), a jednako ima prijedloga (0,1% manje). Među samoznačnim riječima po dva je posto više priloga i brojeva (2,3%), podjednako uzvika (0,3% više), a shodno tomu za dva posto manje glagola (2,2%) i tri posto manje imenica (3,4%).

Kao što se vidi iz tablice 5, vrlo je velika razlika u udjelu imenica među oba evanđelja, a shodno tomu i glagola — imenica je znatno manje, a glagola znatno više. Međutim, kad se zbroje glagoli i imenice, u Lukinu ih je evanđelju 68,53%, u Ivanovu 62,90%. Dakle, zajednički udio glagola i imenica među natuknicama iznosi oko dvije trećine natuknica cijeloga teksta. Treba napomenuti da je među pojavnicama zajednički udio glagola i imenica bio uočljivo manji: 45,8% u Lukinu i 43,6% u Ivanovu evanđelju. Tamo su zamjenice i veznici imali visok udio: 32,3% u Lukinu evanđelju i 36,8% u Ivanovu.

3.1. Udio samoznačnica među natuknicama

Ukupno je u Lukinu evanđelju 94,6% samoznačnih natuknica, a samo 5,4% suznačnih natuknica, dok je u Ivanovu evanđelju 83,9% samoznačnih i 16,1% suznačnih riječi, što je vidljivo u tablici 6. Dakle, u Ivanovu je evanđelju oko jedanaest posto (10,7%) manje samoznačnica pa se i u ovoj mjeri Ivanovo evanđelje pokazuje semantički jednostavnijim, manje zahtijevnim.

Tablica 6: Udio samoznačnica i suznačnica u dva evanđelja

	Luka	Ivan
samoznačnice	94,6%	83,9%
suznačnice	5,4%	16,1%

3.2. Udio promjenljivih riječi među natuknicama

Za razliku od samoznačnosti gdje je odnos među natuknicama bio uočljivo u korist samoznačnica, ali se među evanđeljima razlikovao za jedanaest posto (95% Luka i 84% Ivan), po udjelu promjenljivih riječi oba su evanđelja vrlo slična: imaju više od 85 posto promjenljivih (86% Luka i 89% Ivan) i manje od 15 posto nepromjenljivih riječi (14% Luka i 11% Ivan), što je vidljivo u tablici 7.

Tablica 7: Udio promjenjivosti među natuknicama dvaju evanđelja

	Luka	Ivan
promjenljive	86,1%	88,6%
nepromjenljive	13,9%	11,4%

4. Usporedba broja i udjela promjenljivih i samoznačnih riječi u oba evanđelja

Kad se raščlane sve dosad navedene brojke i postotci, pokazuju se zanimljive razlike i sličnosti. Katkad brojke pružaju drugačiju sliku od postotaka jer se u oba evanđelja mogu međusobno usporediti kao apsolutne vrijednosti.

4.1. Kategorija samoznačnosti

Samoznačnim riječima u Lukinu evanđelju pripada 10 530 pojavnica, a suznačnim 7 794 pojavnica. Među natuknicama je 2 482 samoznačnih, a 141 suznačnih. Samoznačnim riječima u Ivanovu evanđelju pripada 7 219 pojavnica, a suznačnim 7 007 pojavnica. Među natuknicama je 1 243 samoznačnica, a 244 suznačnica.

Tablica 8: Broj samoznačnica i suznačnica među pojavnicama i natuknicama dvaju evanđelja

	pojavnice		natuknice	
	Luka	Ivan	Luka	Ivan
samoznačnice	10 530	7 219	2 482	1 243
suznačnice	7 794	7 007	141	244
ukupno	18 324	14 226	2 623	1 487

Suznačnice — Među pojavnicama su brojke suznačnih riječi u oba evanđelja prilično slične. U Lukinu je evanđelju desetak posto više suznačnih riječi od samoznačnih. No među natuknicama Ivan ima gotovo dvostruko više suznačnih natuknica nego Luka.

Samoznačnice — Među pojavnicama je samoznačnih riječi oko polovicu više u Lukinu nego u Ivanovu evanđelju, ali je među natuknicama Lukina evanđelja samoznačnih riječi dvostruko više nego u Ivanovu evanđelju. Dakle, odnos je među natuknicama upravo obratan kod samoznačnica nego kod suznačnica.

U Lukinu evanđelju ima 95 posto samoznačnih te 5 posto suznačnih riječi. No u Ivanovu evanđelju samoznačnih je riječi znatno manje: 84 posto prema 16 posto suznačnih.

U tablici 9 udio je naveden u zaokruženim brojkama, dok je u prethodnim tablicama bio zaokružen na jednu decimalu.

Tablica 9: Udio samoznačnica i suznačnica među pojavnicama i natuknicama dvaju evanđelja

	pojavnice		natuknice	
	Luka	Ivan	Luka	Ivan
samoznačnice	57%	51%	95%	84%
suznačnice	43%	49%	5%	16%

4.2. Kategorija promjenljivosti

Promjenjivim riječima u Lukinu evanđelju pripada 14 173 pojava, a nepromjenjivima 4 151 pojava. Među natuknicama je 2 348 promjenljivih, a nepromjenljivih 274.

Promjenjivim riječima u Ivanovu evanđelju pripada 9 488 pojava, a nepromjenjivima 4 738 pojava. Među natuknicama je 1 277 promjenljivih, a nepromjenljivih 210.

Tablica 10: Broj promjenljivih i nepromjenljivih riječi među pojavnicama i natuknicama dvaju evanđelja

	pojavnice		natuknice	
	Luka	Ivan	Luka	Ivan
evanđelje				
promjenljive	14 173	9 488	2 348	1 277
nepromjenljive	4 151	4 738	274	210
ukupno	18 324	14 226	2 623	1 487

Nepromjenljive riječi — Zanimljivo je da su brojke nepromjenljivih riječi u oba evanđelja, i među pojavnicama i među natuknicama, znatno sličnije nego promjenljive, ali su odnosi različiti: Ivanovo evanđelje ima šestotinjak nepromjenljivih riječi više među pojavnicama, a šezdesetak riječi manje među natuknicama. Među promjenjivim riječima razlike su uočljivo veće: Ivan ima oko polovice manje promjenljivih i pojava i natuknica. To također pokazuje koliko je na razini samoznačnica Lukino evanđelje bogatije, bez obzira na činjenicu što je duže.

Promjenljive riječi — Uvid u udio promjenljivih riječi u oba evanđelja pruža drugačiju sliku, odnosi su sličniji nego kad se promatraju brojke. U tablici 11 navedeni su postotni odnosi promjenljivih i nepromjenljivih riječi, zaokružen ne cijele brojke, dok su u prethodnim tablicama postotci bili zaokruženi na jednu decimalu. Kad se postotci zaokruže na cijele brojeve, kod Luke iznose 90 posto promjenljivih i 10 posto nepromjenljivih. Ivanovo se evanđelje ima 86 posto promjenljivih i 14 posto nepromjenljivih riječi.

Tablica 11: Udio promjenjivosti među pojavnicama i natuknicama dvaju evanđelja

	pojavnice		natuknice	
	Luka	Ivan	Luka	Ivan
promjenljive	72%	70%	86%	89%
nepromjenljive	28%	30%	14%	11%
ukupno	100%	100%	100%	100%

Kao što se vidi usporedbom tablice 9 i tablice 11, udio promjenjivosti među riječima dva evanđelja znatno je sličniji nego odnos samoznačnosti.

4. Zaključak

Što pokazuju sve navedene brojke? Oba su evanđelja po udjelu promjenjivih i nepromjenjivih riječi slična, razlika je dva-tri posto. Dok je promjenjivih riječi među pojavnicama sedamdeset i sedamdeset i dva posto, nepromjenjivih je dvadeset i osam ili trideset. Među natuknicama znatno je više promjenjivih riječi, osamdeset i šest ili osamdeset i devet posto. Može se zaključiti da udjeli u dva raščlanjena teksta pokazuju kakav je odnos te morfološke kategorije u hrvatskim tekstovima općenito: sedamdesetak posto promjenjivih riječi među pojavnicama, devedesetak među natuknicama. Dakle, promjenjivost je kao morfološka kategorija prilično ujednačena.

S druge strane, samoznačnost je kao semantička kategorija očito ovisnija o vrsti teksta. Među pojavnicama je odnos samoznačnih i suznačnih riječi vrlo sličan, ali je ipak u običnijem tekstu, kakvim se pokazalo sinoptičko Lukino evanđelje, samoznačnica za petnaestak posto više, dok ih je u osebujnomu Ivanovu tek dva posto više, što znači da su u njemu samoznačne i suznačne riječi gotovo izjednačene. Među natuknicama je razlika znatno uočljivija — samoznačnice su neusporedivo zastupljenije nego suznačnice, ima ih više od osamdeset posto. No razlika između običnijega Lukina evanđelja i osebujnijega Ivanova i tu je vidljiva, Luka ima čak devedeset i pet posto samoznačnica, a Ivan samo osamdeset i četiri, što znači da Luka ima samo pet posto suznačnica, a Ivan čak šesnaestak. Različit udio samoznačnih riječi pokazuje da je i to jedna od važnih mjera pri određivanju leksičke, ali i semantičke složenosti teksta.

Rezultati istraživanja mogli bi biti od koristi u istraživanju morfoloških i semantičkih struktura jezika i podloga za dalja objašnjavanja razlika između Ivanova evanđelja i Lukina, kao jednoga od sinoptičkih evanđelja. Bilo bi dobro i na drugim tipovima teksta odrediti kakav je odnos promjenjivosti i

samoznačnosti da se provjeri koliko su navedeni odnosi uočeni u ovom radu primjenljivi na tekstove hrvatskoga jezika općenito.

5. Literatura

- Anić, V. (2003) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber.
- Babić, S. i dr. (1991) *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika: nacrti za gramatiku*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Globus, 480–667 i 721–741.
- Barić, E. i sur. (2005) *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Baričević, V. (2008) *Jezična raščlamba Ivanova evanđelja*, Zagreb: Filozofski fakultet (diplomski rad).
- Cvikić, L. (2009) *Odnos morfološke osviještenosti i leksičkoga znanja u hrvatskome jeziku*, Zagreb: Filozofski fakultet (doktorski rad).
- Cvikić, L., Jelaska, Z. (2007) Morfološka raslojenost imenica u svjetlu ino-jezičnoga hrvatskoga, *RIJEČ* 13/2, 66–78.
- Češi, M. i Jelaska, Z. (2007) *Poučavanje gramatike i oblikovanje nastavnoga sata: primjer obrada sklonidbe i padeža*, Zagreb: Slap i Agencija za odgoj i obrazovanje, 100–117.
- Duda, B., Fućak, J. (1968) Evanđelje po Luki u *Biblija On-Line*, Kršćanska sadašnjost, mrežna stranica: www.ks.hr/biblija.php (računalna verzija WINDOWS 2002).
- Fuček, M. (2005) *Čestotni odnosi među kategorijama imeničkih riječi u Bibliji*, Zagreb: Filozofski fakultet (diplomski rad).
- Jelaska, Z., Kovačević, M. (2001) Odnos glagola i imenica u ranome jezičnome razvoju, u Sesar, D., Vidović Bolt, I. (ur.) *Zbornik radova II. slavističkoga kongresa*, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 441–452.
- Jelaska Z., Kovačević, M. i Anđel, M. (2002) Morphology and Semantics — The Basis of Croatian Case, u M.D. Voeikova i W. U. Dressler (ur.) *Pre- and Protomorphology: Early Phases of Development in Nouns and Verbs*, LINCOS studies in Theoretical Linguistics 29, University of Vienna, 177–189.
- Jelaska, Z. (2005) Oblici hrvatskih riječi, u Jelaska, Z. i sur. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 136–151.
- Jelaska, Z. (2009) Dvojčane podjele vrsta riječi: samoznačnost i promjenljivost, u Badurina, L., Mihaljević, V. (ur.) *Zbornik o šezdestoj godišnjici rođelja prof. I. Pranjkovića* (u tisku).
- Kolaković, Z. (2007) Zastupljenost padeža u hrvatskome jeziku u pisanim i govornim tekstovima, *Lahor* 4, str. 242–270.
- Moguš, M., Bratanić, M., Tadić, M. (1999) *Hrvatski čestotni rječnik*, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta i Školska knjiga.
- Vojnović, T. (1991) *Velika biblijska konkordancija*, 2 sveska, Zagreb — Novi Sad: Kršćanska sadašnjost i Dobra vest.

The Frequency of Different Word Groups in Texts: the differences between the Gospel of Luke and John

The frequency of certain grammatical categories can be a very useful tool for linguistic analysis of particular texts, including semantic analysis. The real prevalence of particular phonological, morphological, semantic, etc. categories in relation to their acquisition is psycholinguistically interesting; they may indicate how the input characteristics affect the language acquisition of native language. This paper shows the frequency of different words in the Croatian translation of two Gospel texts, which are very important texts in Croatian culture. The first is a synoptic Gospel of Luke and the other is the Gospel of John, both translated by Bonaventura Duda and Jerko Fućak. In addition to traditional types of words this paper analyzes numerical and percentile relations between the two categories of words (types and tokens). The first types are flexible vs. inflexible words, and the second are lexical vs. grammatical words. John's Gospel differs from the Luke's Gospel in the number of lexical words (1243 vs. 2482). The results of this study may serve as an insight into the proportion of observed lexical and grammatical words in texts in general.

Key words: gospels, word frequency, morphology, lexical words, flexible words.

Ključne riječi: evanđelja, čestoća riječi, morfologija, samoznačnice, promjenjivice.